

УДК 376 (075.8)

ДО ПИТАННЯ СТВОРЕННЯ УНІВЕРСАЛЬНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ ДЛЯ ДІТЕЙ З ОСОБЛИВИМИ МОВЛЕННЄВИМИ ПОТРЕБАМИ

Юлія РІБЦУН, Інститут спеціальної педагогіки і психології імені Миколи Ярмаченка НАПН України, м. Київ, Україна; logojuli@i.ua; <http://logoped.in.ua>; orcid.org/0000-0002-2672-3704; <http://www.researcherid.com/rid/O-9175-2016>; Web of Science ResearcherID O-7464-2016

Інноваційне наукове бачення в галузі спеціальної освіти полягає у впровадженні нових підходів з метою гуманізації сфери соціономічних професій, удосконалення навчання дітей з особливими освітніми потребами (ООП) в умовах інклюзії, у тому числі розробленні оновленого курикулуму, спрямованого на задоволення наявних потреб конкретної дитини, з відповідною організацією освітнього середовища (створення індивідуальної програми розвитку; адаптація, модифікація шкільних програм; збільшення часу на опанування навчального матеріалу; залучення до підтримки міждисциплінарної команди фахівців; застосування допоміжних засобів навчання тощо).

Досить чисельною категорією дітей з ООП є молодші школярі з особливими мовленнєвими потребами, які, хоч і здобувають ценову освіту, навчаючись за типовими загальноосвітніми програмами, мають специфічні порушення як усного, так і писемного, як імпресивного, так і експресивного, як зовнішнього, так і внутрішнього мовлення, а також своєрідне протікання інших вищих психічних функцій – гнозису, праксису, мнестичних і мисленнєвих процесів, емоційно-вольової сфери, що, своєю чергою, потребує характерологічного наповнення освітніх програм, з урахуванням наявних труднощів і рівнів підтримки.

Саме тому нами, відповідно до системно-синергетичного принципу, розроблені універсальні освітні структуровані та водночас дисипативні нелінійні програми (адаптаційно-ігровий цикл – 1–2 класи, основний цикл – 3–4 класи Нової української школи), якими передбачено урахування пропедевтичних, навчально-виховних і корекційно-розвивальних завдань, що враховують сучасні тенденції спеціальної освіти на всіх рівнях, дозволяють простежити горизонталь міждисциплінарних діалогів, забезпечують наступність між дошкільною та шкільною ланкою, складають базис адаптаційного циклу (5–6 класи) та базового предметного навчання (7–9 класи).

Нами були використані методи теоретичного рівня дослідження (аналіз, синтез, систематизація, генералізація, індуктивний і дедуктивний), а також емпіричні логопсиходіагностичні методи.

Ключові слова: діти з особливими мовленнєвими потребами, Нова українська школа, універсальні освітні програми, компенсаторна робота.

Julia Ribtsun, PhD (Education), a Senior researcher of the Department of Speech Therapy of Mykola Yarmachenko Institute of Special Education and Psychology of the NAES of Ukraine, Kyiv

On the issue of creating universal educational programs for children with special speech needs

Innovative scientific vision in the field of special education is to introduce new approaches to humanize

© Рібцун Ю., 2022

socionic professions, improve the education of children with special educational needs (SEN) in the context of inclusion, including the development of an updated curriculum to meet the existing needs of a particular child. organization of the educational environment (creation of an individual development program; adaptation, modification of school programs; increase of time for mastering educational material; involvement in support of an interdisciplinary team of specialists; use of teaching aids, etc.).

Quite a large category of children with SEN are younger students with special speech needs, who, although receiving qualifying education, studying in typical general education programs, have specific disorders of both oral and written, both impressive and expressive, both external and external. internal speech, as well as a kind of other higher mental functions – gnosis, praxis, mnestic and mental processes, emotional and volitional sphere, which, in turn, requires characterological content of educational programs, given the existing difficulties and levels of support.

That is why we, in accordance with the system-synergetic principle, developed universal educational structured and at the same time dissipative nonlinear programs (adaptation-game cycle – 1 – 2 grades, the main cycle – 3 – 4 grades of the New Ukrainian school), which provides for propaedeutic, educational educational and correctional and developmental tasks that take into account current trends in special education at all levels, allow us to trace the horizontal of interdisciplinary dialogues, ensure continuity between preschool and school, form the basis of the adaptation cycle (5 – 6 grades) and basic subject learning (7 – 9 grades).

We used methods of theoretical level of research (analysis, synthesis, systematization, generalization, inductive and deductive), as well as empirical logopsychodiagnostic methods.

Keywords: children with special speech needs, New Ukrainian school, universal educational programs, compensatory work.

Актуальність дослідження. Розроблення та впровадження інновацій у вітчизняній освіті, зокрема спеціальній, зумовлено потребами часу та запитам суспільства, безперервним теоретичним і практичним прогнозуванням організації та наповнення змісту навчально-виховної, корекційно-розвивальної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами (ООП), з урахуванням даних офіційної статистики Міністерства освіти і науки України (<https://mon.gov.ua/ua/osvita/inklyuzivne-navchannya/statistichni-dani>). Так, упродовж 2020-2021 н. р. для дошкільників з ООП створено 4369 спеціальних груп у 1630 закладах дошкільної освіти (61668 дітей), 796 інклюзивних груп у 2242 закладах (6849 дітей), функціонував 18 681 інклюзивний клас, забезпечено безбар'єрність архітектури закладів загальної середньої освіти (до першого поверху – 11775 закладів, другого – 90 закладів, третього – 65 закладів, до четвертого і наступних – 21 заклад), інклюзивним навчанням було охоплено 25078 учнів.

Саме тому нормативно-правове забезпечення спеціальної освіти також має бути інноваційним, впроваджуючи нові підходи з метою гуманізації сфери соціономічних професій, удосконалення навчання дітей з ООП в умовах інклюзії. Зокрема, постанова Кабінету Міністрів України (КМУ) №765 від 21 липня 2021 р. «Про внесення змін до деяких постанов КМУ щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами» [1]; постанова КМУ від 28 липня 2021 р. №769 «Про внесення змін до постанови КМУ від 10 квітня 2019 р. №530 «Про затвердження Порядку організації діяльності інклюзивних груп у закла-

дах дошкільної освіти» [2]; постанова КМУ від 15 вересня 2021 р. №957 «Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти» [3] стали вагомим внеском у стрімкому поступальному розвитку спеціальної освітньої галузі, а саме:

– на зміну медичній моделі розуміння особливих освітніх потреб, розгляду особистості дитини крізь призму медичного діагнозу, прийшло розуміння необхідності урахування індивідуальних особливостей здобувачів освіти, що можуть створювати бар'єри або не бути ними під час навчання та соціальної адаптації – згідно з Міжнародною класифікацією функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я дітей і підлітків [4];

– з метою окреслення оптимальної освітньої траєкторії для кожної дитини було визначено нові категорії (типи) особливих освітніх потреб (труднощів) – інтелектуальні, функціональні (сенсорні, моторні, мовленнєві), фізичні, навчальні, соціоадаптаційні, соціокультурні;

– задля забезпечення кваліфікованого супроводу та підтримки дітей з ООП виділено 5 рівнів прояву – від легкого, що зумовлює поодинокі незначні труднощі, до найтяжчого ступеня (комбіновані порушення).

Все вищезазначене потребує трансформації освітніх закладів, навчальний процес у яких, з урахуванням системно-синергетичного принципу, має бути спрямований на задоволення наявних потреб конкретної дитини, з відповідною організацією освітнього середовища (створення індивідуальної програми розвитку; адаптація, модифікація шкільних програм; збільшення часу на опанування навчального матеріалу; залучення до підтримки міждисциплінарної команди фахівців; застосування допоміжних засобів навчання тощо), зафіксований у відповідному курикулумі. Це, своєю чергою, потребує розроблення універсальних освітніх структурованих і водночас дисипативних нелінійних програм для роботи з дітьми з ООП. Важливо, щоб такі новостворені програми враховували сучасні тенденції спеціальної освіти на всіх рівнях, дозволяли простежити горизонталь міждисциплінарних діалогів [5].

Метою статті є репрезентування науково-методичних засад створення авторських універсальних освітніх програм для дітей з особливими мовленнєвими потребами.

Методи дослідження. З метою встановлення якісних закономірностей побудови програмно-методичного забезпечення і систематизації результатів дослідження нами були використані методи теоретичного рівня (аналіз, синтез, систематизація, генералізація, індуктивний і дедуктивний), а також емпіричні логопсиходіагностичні методи.

Результати дослідження. Чи не найчисельнішою категорією дітей з ООП є молодші школярі з особливими мовленнєвими потребами, які, хоч і здобувають цenzову освіту, навчаючись за типовими загальноосвітніми програмами, мають специфічні порушення як усного, так і писемного, як імпресивного, так і експресивного, як зовнішнього, так і внутрішнього мовлення, а також своєрідне протікання інших вищих психічних функцій – гнозису, праксису, мнестичних і мисленнєвих процесів, емоційно-вольової сфери, що, своєю чергою, потребує

характерологічного наповнення освітніх програм, з урахуванням наявних труднощів і рівнів підтримки [6, 7].

Теоретичним підґрунтям сучасного програмно-методичного забезпечення повинні виступати нейрофізіологічний – урахування мозкових механізмів (О. Лурія) [8], нейропсихологічний – аналіз структури первинного дефекту, виявлення механізмів наявних порушень (Л. Виготський) [9], психолінгвістичний – нерозривний взаємозв'язок лінгвістичного та комунікативного компонентів мовленнєвої діяльності (Є. Соботович) [10] і діяльнісний – переважання певного виду діяльності на тому чи іншому віковому етапі (О. Леонт'єв) [11] підходи. Зважаючи на нароби провідних вітчизняних дослідників Українського синергетичного товариства (з 2000 р. і дотепер), у т. ч. і в освітній галузі, буде доречним використання психолінгвосинергетичного підходу, що розглядає кожну дитину як мовну особистість (вербально-семантичний, когнітивний, прагматичний рівні за В. Виноградовим), цілісну соціально-психічну систему, яка здатна до самоорганізації та саморозвитку відповідно до системно-синергетичних принципів: каузальності (діади «первинний-вторинний дефект», «зона актуального-зона найближчого розвитку» за Л. Виготським), особистісної орієнтованості (С. Рубінштейн), диференційованості (М. Кларін), «синергетичності феноменів спеціальної освіти» (А. Шевцов) [7].

Нами розроблені спеціальні універсальні освітні програми для дітей з особливими мовленнєвими потребами (адаптаційно-ігровий цикл – 1–2 класи, основний цикл – 3–4 класи Нової української школи), що розкриває наступність між дошкільною та шкільною ланкою [12], складає базис адаптаційного циклу (5–6 класи) та базового предметного навчання (7–9 класи) з урахуванням сучасного програмно-методичного забезпечення. Окрім власне освітньої складової, взятої за основу з типових освітніх програм для закладів загальної середньої освіти, розроблених під керівництвом О. Савченко та Р. Шияна, в програмах репрезентовані основні напрями корекційно-розвиткової роботи.

Програмами передбачено розв'язання ряду основних завдань: 1) пропедевтичних, які мають на меті загальний розвиток школярів, розширення та уточнення їх уявлень про оточуючий світ і формування різних видів узагальнень, що складають основу для засвоєння базових знань, опанування практичних навичок, профілактики можливого виникнення вторинних відставань; 2) корекційно-розвивальних, котрі допомагають у подоланні наявних в учнів порушень цілісної мовленнєвої системи чи її окремих компонентів (фонетика, фонематика, лексика, граматики, зв'язне мовлення); 3) навчально-виховних, що пов'язані власне з освітнім процесом, свідомим оволодінням школярами знаннями та навичками з основних навчальних предметів.

Авторські програми мають табличну структуру у вигляді трьох логічно взаємообумовлених колонок:

а) зміст розвитку – первинна, заключна діагностика, емоційно-вольовий, когнітивний, мовленнєвий, психосоціальний, фізично-мовленнєвий, художньо-мовленнєвий, ціннісно-смысловий розвиток + перелік можливих форм роботи;

б) орієнтовні показники розвитку учнів за напрямками «Діагностична робота», «Рука дружби», «Математичні лабіринти», «Природа і ми», «Сходінками правильного мовлення», «У світі прекрасного»;

в) основні вектори корекційно-розвивальної та навчально-виховної роботи у вигляді віддієслівних іменників (формування, створення, удосконалення, розвиток, виховання тощо).

Наведемо зразок універсальної освітньої програми для першокласників з особливими мовленнєвими потребами (див. табл. 1).

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, авторські програми є деталізованими та розширеними, акцентованими на мовленнєвих завданнях у ракурсі вивчення того чи іншого навчального предмета, науково обґрунтовані, інформативні та водночас надзвичайно практичні. Програми створюють ніби орієнтир можливих шляхів досягнення школярами як теоретичних (у вигляді знань), так і практичних (у вигляді умінь і навичок) результатів, і стануть в нагоді педагогам не лише з метою кращого розуміння сутності усіх психічних процесів і явищ у зв'язку з формуванням особистості молодшого школяра, але й сприятимуть цілісному всебічному гармонійному розвитку учнів з особливими мовленнєвими потребами.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо організації навчання осіб з особливими освітніми потребами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/765-2021-%D0%BF#Text>

2. Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 10 квітня 2019 р. № 530. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/769-2021-%D0%BF#Text>

3. Про затвердження Порядку організації інклюзивного навчання у закладах загальної середньої освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-organi-a957>

4. Міжнародна класифікація функціонування, обмежень життєдіяльності та здоров'я. URL: <https://moz.gov.ua/mkf>

5. Рібцун, Ю. В. (2019). Стандартизація початкової освіти дітей із тяжкими порушеннями мовлення в умовах Нової української школи. Актуальні питання гуманітарних наук. Дрогобич : Видавничий дім «Гельветика». Вип. 23. Т. 3. С. 139-145

6. Рібцун, Ю. В. (2020). Учні початкових класів із тяжкими порушеннями мовлення: навчання та розвиток. Львів : Світ

7. Рібцун, Ю. В. (2022). Використання логопсихосинергетичного підходу у задоволенні особливих мовленнєвих потреб. *Věda a perspektivy*. № 1(8). С. 164-175.

8. Лурия, О. Р. (2013). Основы нейропсихологии. М. : Academia. URL: <https://libking.ru/books/sci-psychology/566512-aleksandr-luriya-osnovy-neyropsihologii.html>

9. Выготский, Л. С. (2005). Психология развития человека. М. : Эксмо. URL: http://yanko.lib.ru/books/psycho/vygotsky=ps_pzv_cheloveka=ann.htm

10. Соботович, Є. Ф. (2015). Вибрані праці з логопедії. К. : Видавничий дім Дмитра Бураго

11. Леонтьев, А. А. (1997). Основы психолингвистики. М. : Смысл. URL: https://monster-book.com/download_link/39023

12. Рібсун, Ю. В. (2017). Стандартизація спеціальної дошкільної освіти дітей із порушеннями мовленнєвого розвитку. Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. № 1 (350). С. 164–171.

REFERENCES (TRANSLATED AND TRANSLITERATED)

1. Pro vnesennia zmin do deiakykh postanov Kabinetu Ministriv Ukrainy shchodo orhanizatsii navchannia osib z osoblyvymy osvitynymi potrebamy [On amendments to some resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine on the organization of training of persons with special educational needs]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/765-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
2. Pro vnesennia zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 10 kvitnia 2019 r. № 530. [On amendments to the resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of April 10, 2019 № 530]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/769-2021-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
3. Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkluzyvnoho navchannia u zakladakh zahalnoi serednoi osvity [About the statement of the Order of the organization of inclusive training in establishments of general secondary education]. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-poryadku-organi-a957> [in Ukrainian].
4. Pro zatverdzhennia Poriadku orhanizatsii inkluzyvnoho navchannia u zakladakh zahalnoi serednoi osvity [International Classification of Functioning, Disorders of Life and Health]. URL: <https://moz.gov.ua/mkf> [in Ukrainian].
5. Ribtsun, Yu. V. (2019). Standartyzatsiia pochatkovoï osvity ditei iz tiazhkymy porushenniamy movlennia v umovakh Novoi ukrainskoï shkoly [Standardization of primary education for children with severe speech disorders in the New Ukrainian School]. Aktualni pytannia humanitarnykh nauk. Drohobych : Vydavnychiy dim «Helvetyka». Vyp. 23. T. 3. S. 139-145 [in Ukrainian].
6. Ribtsun, Yu. V. (2020). Uchni pochatkovykh klasiv iz tiazhkymy porushenniamy movlennia: navchannia ta rozvytok [Elementary students with severe speech disorders: learning and development]. Lviv : Svit [in Ukrainian].
7. Ribtsun, Yu. V. (2020). Vykorystannia lohopsykhosynerhetychnoho pidkhodu u zadovolenni osoblyvykh movlennievyykh potreb [Use of logopsychosynergetic approach to meet special speech needs]. Věda a perspektivy. № 1 (8). S. 164–175. [in Ukrainian].
8. Lurija, A. R. (2013). Osnovy neyropsihologii [Fundamentals of neuropsychology]. M. : Academia. URL: <https://libking.ru/books/sci-/sci-psychology/566512-aleksandr-luriya-osnovy-neyropsihologii.html> [in Russian].
9. Vygotskij, L. S. (2005). Psihologija razvitija cheloveka [Psychology of human development]. M. : Jeksmo. URL: http://yanko.lib.ru/books/psycho/vygotsky=ps_pzv_cheloveka=ann.htm [in Russian].
10. Sobotovych, Ye. F. (2015). Vybrani pratsi z lohopedii [Selected works on speech therapy]. K. : Vydavnychiy dim Dmytra Buraho [in Ukrainian].
11. Leont'ev, A. A. (1997). Osnovy psiholingvistiki [Fundamentals of Psycholinguistics]. M. : Smysl. URL: https://monster-book.com/download_link/39023 [in Russian].
12. Ribtsun, Yu. V. (2017). Standartyzatsiia spetsialnoi doshkilnoi osvity ditei iz porushenniamy movlennievoho rozvytku [Standardization of special preschool education for children with speech disorders]. Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. № 1 (350). S. 164–171. [in Ukrainian].

Таблиця 1

1 клас
Віконець в розмаїтій світ

Зміст розвитку	Орієнтовні показники розвитку учнів	Основні вектори корекційно-розвивальної та навчально-виховної роботи
<p>Первинна діагностика.</p> <p>Можливі форми роботи:</p> <p>бесіда «Давайте познайомимось», діагностичні навчально-ігрові та тестові завдання</p>	<p>Діагностична робота</p> <p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • йде на контакт із педагогом; • знає правила поведінки при спілкуванні з дорослим, <i>Дотримується</i> їх; • проявляє інтерес до діагностичних завдань, прагне якомога краще виконати їх; • уважно слухає, чує, розуміє та виконує вербальні (невербальні) інструкції педагога; • отримує моральне задоволення від правильно виконаного завдання <p>Математичні лабіринти</p>	<p>Визначення стану фізіологічної, особистісно-соціальної, психологічної готовності дітей до шкільного навчання. Розвиток основних психічних процесів. Виховання посидючості, інтересу до виконання діагностичних завдань</p>
<p>Когнітивний розвиток.</p> <p>Можливі форми роботи:</p> <p>дидактичні ігри «Хто знає, хай лічить далі», «Пустотливий вітерець» (цифровий ряд), «Розумні пальчики» (усна лічба, розв'язування прикладів і задач), розумова гімнастика (задачі на логічне мислення, задачі-обманки, розв'язування нестандартних задач), мультимедійні засоби, зорові, зорово-слухові диктанти</p>	<p>Учень / учениця:</p> <ul style="list-style-type: none"> • утворює групи предметів за однорідними ознаками (колір, величина, форма тощо) (з незначною допомогою педагога); • знаходить в ряді предметів схожі та відмінні; • порівнює (з незначною допомогою педагога): <ul style="list-style-type: none"> – предмети за розмірними характеристиками (ширина, висота, довжина, товщина); – групи предметів за кількістю; • орієнтується у схемі власного тіла, в просторі, на сторінках зошита та підручника; • розрізняє (з допомогою педагога): <ul style="list-style-type: none"> – пори року; – дні тижня; – частини доби; • розрізняє та по можливості <i>вживає</i> (з опорою на наочність, за наслідкуванням, спряжено, відображено за педагогом, іншими учнями, поскладаве промовляння; промовляння, акцентоване на важких для вимови дитиною звуках): <ul style="list-style-type: none"> – паронімічні пари лексем (два – ква, шість – вість, сім – дім, сім – сік, сім – сів); – омофони (три – цифра і наказовий спосіб дієслова); 	<p>Формування здатності та уміння виконувати навчальні дії, відтворювати прості логічні дії. Формування вищого рівня усвідомлення змісту навчального матеріалу. Формування мисленнєвих операцій групування та класифікації як практичних засобів запам'ятовування і відтворення навчального матеріалу. Формування еталонних уявлень. Формування семантичного поля часу. Формування лексико-семантичних мовних явищ антонімії, синонімії, паронімії на матеріалі самостійних частин мови. Удосконалення вміння розуміти послідовність подій, встановлювати елементарні причинно-наслідкові зв'язки з опорою на слухове сприймання мовлення.</p>

ПОШУКИ Й ЕКСПЕРИМЕНТИ

	<ul style="list-style-type: none"> – антонімічні пари іменників (день – ніч, зима – літо), якісних прикметників (широкий – вузький, високий – низький), довгий – короткий, товстий – тонкий), дієслів (дати – відняти), часових прислівників (пізно – рано); – синонімічні пари числівників (один – одиниця, два – двійка, три – трійка, чотири – четвірка, п'ять – п'ятірка, шість – шістка, сім – сімка, вісім – вісімка, дев'ять – дев'ятка, десять – десятка); • <i>намагається</i> фонетично правильно <i>промовляти</i> слова (з опорою на наочність, спряжено, відображено за педагогом, з використанням індивідуального дзеркала для контролю артикуляції); • <i>має</i> елементарні <i>уявлення</i> про планування дій, <i>розуміє</i> та <i>дотримується</i> послідовності їх виконання, <i>намагається</i> самостійно <i>планувати</i> власні дії; • <i>лічить</i> у межах десяти (з незначною допомогою педагога); – у прямому порядку, використовуючи різні аналізатори (зоровий, слуховий, тактильний); – у зворотному порядку; – від названого числа; • <i>має уявлення</i>, що при прямій лічбі кожне наступне число більше від названого на один, при зворотній – менше на один; • <i>продовжує</i> розпочатий педагогом ряд, розташовуючи цифри у прямому та зворотному порядку; • в ряду чисел <i>називає</i> пропущене число; • <i>називає</i> суміжні числа та різниці відношення між ними (за наслідуванням, спряжено, відображено за педагогом, іншими учнями, послідовно промовляючи; промовляючи, акцентоване на важких для вимови дитиною звуках); • <i>впізнає</i> та <i>називає</i> (з допомогою педагога): <ul style="list-style-type: none"> – цифри, у т. ч. й на лінійці (0–9); – знаки на порівняння чисел (>, <, =); – арифметичні знаки (+, −, =); • <i>помічає</i> зв'язок між заданими зі схожою фабурою (з допомогою педагога); • <i>вміє розв'язувати</i> (з опорою на наочність, план-схему, алгоритм); – приклади та задачі на додавання і віднімання у межах десяти; – елементарні логічні та нестандартні задачі; • <i>виправляє</i> помилки, навмисно допущені педагогом 	<p>Удосконалення різних типів смислових зв'язків між словами (ситуативних, синтагматичних, парадигматичних).</p> <p>Конкретизація та узагальнення елементарних знань і початкових уявлень про предмети і явища навколишньої дійсності.</p> <p>Підтримання високої самооцінки засобом спрощення завдань, зменшення навантаження, застосування різних форм схвалення.</p> <p>Розвиток логіко-математичного, просторового, вербального інтелекту.</p> <p>Розвиток логічного мислення на основі порівняння, узагальнення та класифікації об'єктів навколишньої дійсності за суттєвими функціональними та родовидовими ознаками.</p> <p>Виховання уважності, інтересу до логіко-математичної діяльності</p>
<p>❖ Емоційно-вольовий та ціннісно-смисловий розвиток</p>	<p style="text-align: center;"><i>Узагальнення (1 год.)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>розуміє</i> необхідність математичних знань, <i>прагне використовувати</i> їх у повсякденному житті; • уважно <i>слухає</i> та <i>розуміє</i> вербальні інструкції педагога; 	<p>Формування позитивного емоційного підґрунтя навчальної діяльності.</p> <p>Формування морально-етичної картини світу.</p>

<p>Можливі форми роботи: бесіда «Математична райдуга», дидактичні ігри та вправи «Паровозик», «Буває – не буває», сюжетно-рольові ігри «Супермаркет», «Магазин іграшок», психогімнастика «Міцний дубок», «Струнка смерічка», проблемні ситуації, мультимедійні засоби, м/ф</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● цікавиться процесом розв'язування прикладів (задач) із використанням чи написанням цифр (під керівництвом педагога); ● виражає емоційне ставлення до змісту задачі; ● розуміє абсурдність змісту запропонованої логічної задачі, адекватно емоційно реагує на нього; ● визначає колір цифри та асоціює його (її) з певним настроєм (з допомогою педагога); ● прагне (під керівництвом педагога): <ul style="list-style-type: none"> – допомогати однокласникам, котрі відчувають утруднення у розв'язуванні прикладів (задач); – радіти успіхам товаришів; – виправляти (змінювати) сюжет проблемних задач морально-етичного змісту; – доводити розпочату справу до кінця; ● розрізняє та по можливості вживає (з опорою на наочність, за наслідуванням, спряжено, відображено за педагогом, іншими учнями, складові промовляння; промовляння, акцентоване на важких для вимови дитиною звуках) пари дієслів на позначення емоцій: <ul style="list-style-type: none"> – антонімічні (радіти – сумувати, плакати – сміятися, ображати – жаліти); – синонімічні (жаліти – заспокоювати); ● намагається фонетично правильно промовляти слова (з опорою на наочність, спряжено, відображено за педагогом, з використанням індивідуального дзеркала для контролю артикуляції); ● придумує задачі життєстверджуючого змісту; ● вміє перевіряти правильність виконаного завдання, помічати та виправляти помилки (за допомогою педагога); ● незважаючи на труднощі, прагне досягти позитивного результату, при потребі звертається за допомогою до педагога; ● відчуває задоволення від отриманого позитивного результату 	<p>Формування лексико-семантичних мовних явищ антонімії та синонімії. Формування контекстуально зумовлених лексичних узагальнень, кумуляція значень лексем. Розвиток емоційно-образної пам'яті на основі безпосереднього сприймання предметів і явищ оточуючої дійсності. Розвиток внутрішньо-, міжособистісного, вербального інтелекту. Розвиток інтелектуальних почуттів радості та / чи здивування при пізнанні нового, невідомого. Виховання терпливості, наполегливості, бажання доводити розпочату справу до кінця</p>
<p>❖ Мовленнєвий розвиток. Можливі форми роботи: бесіда «Задачі навколо нас», дидактичні ігри та вправи «Коли це буває?», «Трік-трак, чи це так?», «Розповідайко», мотиваційно-активізуючі, динамічно-мовленнєві, фонетико-фонематичні, словниково-символі,</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● серед зображених графічних знаків влізнає та записує тільки цифри, називає їх; ● розуміє (з допомогою педагога): <ul style="list-style-type: none"> – значення якісних прикметників вищого та найвищого ступенів порівняння; – часові поняття (минулий, теперішній, майбутній час); – значення антонімічних пар прикметників, прислівників і числівників; – зміст задачі як у прозовій, так і віршованій формі; ● розрізняє поняття «раз» і «один», правильно вживає їх (з незначною допомогою педагога); ● розрізняє, називає геометричні фігури, утворює відносні прикметники від іменників – назв геометричних фігур (круг – круглий, трикутник – трикутний, квадрат – квадратний) (за аналогією, з допомогою педагога); 	<p>Сприяння саморозвитку мовленнєвої системи. Формування лексичної системності на матеріалі числівників. Формування правильних оптико-акустико-вимовних образів звуків. Формування навичок розуміння твірного та похідного слів, диференціація їх значень. Формування вміння оперувати словотворчими морфемами, роботи елементарний морфологічний аналіз.</p>

ПОШУКИ Й ЕКСПЕРИМЕНТИ

<p>морфологічно-семантичні, граматично-значеннєві, синтаксично-інформативні ігри та вправи, мультимедійні засоби</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● <i>Добирає</i> предмети відповідної форми (круглий..., трикутний... і т. п.); ● <i>намагається</i> фонетично правильно <i>промовляти</i> слова (з опорою на наочність, спряжено, відображено за педагогом, з використанням індивідуального дзеркала для контролю артикуляції); ● <i>вивчає</i> віршовані мініатюри про геометричні фігури, цифри, <i>відгадує</i> загадки; ● <i>помічає та виправляє</i> помилки, навмисне зроблені педагогом; <i>прагне</i> до виправлення помилок у власному мовленні; ● <i>лічить</i> з опорою на слуховий, зоровий, тактильний аналізатор; ● <i>відтворює</i> (продовжує) ритмічний малюнок запропонований педагогом; ● <i>знає</i> назви та послідовність частин доби, пір року, їх основні ознаки (з допомогою педагога); ● <i>правильно вживає</i> (за допомогою педагога та самостійно) (за наслідуванням, спряжено, відображено за педагогом, іншими учнями, поскладаве промовляння; промовляння, акцентоване на важких для вимови дитинною звуках): <ul style="list-style-type: none"> – прості розміри, просторові поняття; – кількісні та порядкові числівники у межах першого десятка; ● <i>послідовно характеризує</i> предмет, визначаючи його розмір, колір, форму, спираючись на план-схему та навідні запитання педагога; ● <i>складає</i> задачі на додавання та віднімання у межах десяти (за допомогою педагога, з опорою на наочність, план-схему, алгоритм), використовуючи епізоди з оточуючого життя; ● по можливості <i>користується</i> зв'язним розгорнутим коментувальним мовленням при розв'язуванні арифметичних задач, вміє пояснити вибір дії; ● <i>узгоджує</i> іменники з числівниками у роді, числі та відмінку при озвучуванні відповіді розв'язаної задачі (з допомогою педагога); ● <i>розповідає</i> казку («Ріпка», «Колобок», «Рукавичка»), використовуючи порядкову лічбу (з допомогою педагога); ● <i>поступово засвоює</i> математичні терміни та використовує їх у власному мовленні (з допомогою педагога) 	<p>Формування зв'язного коментувального та елементарного описового мовлення. Удосконалення ритміко-інтонаційної структури слова. Вправляння у вживанні дієслів доконаного виду різного роду (купив – купила). Розширення семантичного поля часу. Розвиток зорово-просторового гнозису та практики, симультанного аналізу та синтезу. Розвиток зорово-моторної координації. Розвиток вербального, музичного, тілесно-кінестетичного інтелекту. Виховання уважності, посидючості, терплячості, прагнення досягати позитивних результатів</p>
<p>❖ Психосоціальний розвиток Можливі форми роботи: бесіда «Цікавіше разом», дидактичні ігри та вправи «Хто знає, той лічить далі», «Яке число пропущене?»</p>	<p><i>Узагальнення (1 год.)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> ● за завданням педагога <i>займає</i> назване місце в колоні; ● <i>починає (продовжує)</i> лічбу за сигналом педагога; ● <i>починає</i> лічбу, а продовжує її вказаний ним / нею однокласник (-иця); ● <i>називає</i> число на одне більше (менше) від названого педагогом; ● <i>вдвоє</i> із однокласником <i>утворює</i> назване педагогом число з двох менших; ● <i>розуміє, розізнає</i> та <i>правильно вживає</i> (за допомогою педагога та самостійно) (за наслідуванням, спряжено, відображено, поскладаве промовляння; промовляння, акцентоване на важких для вимови дитинною звуках) антонімічні пари числівників (один – багато, багато – мало); 	<p>Формування дружніх взаємовідносин у колективі класу. Формування лексико-семантичного мовного явища антонімії. Формування навичок різних видів контролю. Формування розуміння смислового зв'язків між словами в реченні.</p>

<p>«Числовий ланцюжок», «Живі числа», сюжетно-рольові ігри «Овочевий магазин», «Пошта», психогімнастика «Чарівний вузлики», «Математична брама», пальчиковий театр, проблемні ситуації</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>намагається</i> фонетично правильно <i>промовляти</i> слова (з опорою на наочність, спряжено, відображено за педагогом, з використанням індивідуального дзеркала для контролю артикуляції); • <i>виправляє</i> помилки, навмисне зроблені педагогом; <i>прагне</i> до виправлення помилок у власному мовленні; • <i>складає</i> арифметичну задачу (розповідна інтонація), а хтось інший придумує запитання до неї (питальна інтонація); • <i>розв'язує</i> арифметичну задачу, а хтось інший називає відповідь; • <i>розігрує</i> спільно з однокласниками задачі в ролях (за допомогою педагога); • <i>розв'язує</i> приклад (задачу) біля дошки, а однокласники – у своїх зошитах; разом контролюють правильність виконання завдання; • спільно з однокласниками <i>виговляє</i> посібники математичного змісту 	<p>Формування зв'язного діалогічного та монологічного мовлення. Розвиток внутрішньо-, міжособистісного, вербального інтелекту. Розвиток зорово-просторового гнозису та праксису, симультанного аналізу та синтезу. Розвиток зорово-моторної координації. Виховання почуття толерантності, взаємодопомоги, навичок взаємоконтролю</p>
<p>❖ Фізично-мовленнєвий розвиток. Можливі форми роботи: дидактичні ігри та вправи «Хто правильно піде, той іграшку знайде», «Хто швидше?», кінезіотерапевтичні, логоритмічні вправи, вправи з нормалізацією м'язового тону, самомасаж обличчя, вušних раковин, пальців, рук за допомогою су-джоків, масажних м'ячиків і без них, графічні вправи, зорові диктанти, пальчикової артикуляційної, фізкультурно-гімнастики, дихальні, голосові вправи, коригуюча гімнастика для очей, сухий басейн з крул</p>	<ul style="list-style-type: none"> • із заплученими очима <i>влізнає</i> та <i>називає</i> рельєфні цифри, виготовлені з різних матеріалів; • із заплученими очима <i>відгадує</i> та <i>називає</i> цифри, написані на його / її долоні пальцем товариша (тулою стороною олівця чи ручки); • <i>намагається</i> фонетично правильно <i>промовляти</i> слова (з опорою на наочність, спряжено, відображено за педагогом, іншими учнями, з використанням індивідуального дзеркала для контролю артикуляції); • <i>виправляє</i> помилки, навмисне зроблені педагогом; • <i>прагне</i> до виправлення помилок у власному мовленні; • <i>викладає</i> (під керівництвом педагога): <ul style="list-style-type: none"> – на набірному полотні (картці) дрібний роздатковий матеріал; – з лічильних паличок геометричні фігури з кутами; – цифри зі шнурочків, каштанчиків, камінців, картонних смужок тощо; – цифри з окремих деталей; • правильно <i>тримає</i> олівець, ручку, <i>користується</i> лінійкою; • <i>вміє</i> самостійно <i>зображувати</i> прості площинні геометричні фігури, <i>перемальовувати</i> їх зі співвіднесенням величини та кольору; • <i>креслить</i> відрізки, користуючись лінійкою та олівцем (із незначною допомогою педагога); • <i>дописує</i> незавершені цифри; • <i>лише</i> ведучою рукою у межах рядка і поля; – цифри (0-9) на позначення чисел; – арифметичні знаки; • <i>записує</i> та <i>розв'язує</i> приклади (з незначною допомогою педагога); • <i>орієнтується</i> на аркуші, розташовуючи (зображуючи) прості геометричні фігури (предмети) відповідно до завдання педагога; 	<p>Тренування слухо-моторних і зорово-моторних координацій. Підвищення енергетики кори головного мозку. Розширення оперативного поля зору. Формування розуміння різних типів лексичних значень, їх диференціація. Перенос засвоєних значень лексем на нові аналогічні ситуації. Розвиток темпо-ритмічних характеристик рухів, психомоторики. Розвиток кінестетичних та пропріоцептивних відчуттів. Розвиток вербального, музичного, просторового, тілесно-кінестетичного інтелекту. Розвиток різних типів смислових зв'язків між словами (ситуативних, синтагматичних, парадигматичних). Виховання бажання утримувати гарний настрій під час виконання фізкультурних вправ, психогімнастики під невербальний, вишолоджувальний та / чи музичний супровід</p>

ПОШУКИ Й ЕКСПЕРИМЕНТИ

	<ul style="list-style-type: none"> • з картонних (пластмасових) геометричних фігур викладає істот і неістот, коментуючи свої дії, називає розмір, колір та форму складових (з допомогою педагога); • <i>знає, змінює напрям руху</i>, за завданням педагога <i>рухається</i> в просторі, виконуючи названу (вказану) кількість кроків; • <i>виконує</i> таку кількість рухів, яка відповідає кількості вербальних (звуконаслідування, слово) або невербальних (предмет, зображення, цифра, рух, звук) сигналів; • <i>виконує</i> з одночасною лічбою динамічні вправи та окремі рухи, кількість яких попередньо вказана педагогом 	
<p>❖ Художньо-мовленнєвий розвиток.</p> <p>Можливі форми роботи: бесіда «Світ геометричних фігур», дидактичні ігри «Футбол», «Рибалки», ейдетичні ігри</p> <p>завдання «Чарівні перетворення предметів» (предмет – цифра, цифра – предмет).</p> <p>«На що схожа цифра (знак)?», малювання, ліплення, коригуюча гімнастика для очей, мультимедійні засоби</p>	<p><i>Узагальнення (1 год.)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>оцінює</i> естетичне оформлення наочності; • <i>викладає</i> з готових геометричних фігур певні предмети, дотримуючись пропорцій і гармонійної кольорової гами (з допомогою педагога); • <i>продумує</i> та <i>наклеює</i> аплікації з геометричних фігур (з допомогою педагога); • <i>перетворює</i> геометричні фігури на предмети; • <i>створює</i> зображення предметів, які мають яскраво виражену форму певної геометричної фігури (з допомогою педагога); • на картці з цифрою <i>наклеює</i> (зображує) відповідну кількість вирізаних по готовому контуру простих предметів; • <i>ліпить</i> цифри з пластиліну чи глини; • <i>запам'ятовує</i> віршовані мініатюри про цифри, <i>намагається відтворити</i> їх образ на основі засвоєного мовленнєвого матеріалу (під керівництвом педагога); • <i>запам'ятовує</i> цифри та арифметичні знаки, їх ряди (не більше 3–4), спираючись на запропоновані педагогом ейдетичні образи; • за допомогою трафарету <i>залисує</i> на картках приклади для використання в математичних дидактичних іграх (з незначною допомогою педагога та самостійно); • <i>відшукує</i> у зображеннях істот та неістот цифри та математичні знаки (з допомогою педагога та самостійно); • <i>домалює</i> цифри (знаки) так, щоб вийшов певний предмет (з допомогою педагога); • <i>розв'язує</i> арифметичні задачі, запропоновані йому / їй у віршованій формі (з незначною допомогою педагога); • <i>добирає</i> матеріал для створення групових посібників, що допоможуть придумувати та розв'язувати задачі 	<p>Формування логіко-математичних знань засобом діяльності ЛОГО-АРТ.</p> <p>Формування мисленнєвих операцій аналізу та синтезу у різних видах діяльності.</p> <p>Удосконалення ритміко-інтонаційної складової мовлення.</p> <p>Розширення семантичних полів.</p> <p>Розвиток музичного, вербального, просторового, тілесно-кінестетичного інтелекту.</p> <p>Розвиток загальної, ручної та дрібної моторики.</p> <p>Виховання інтересу до ейдетичних образів, прагнення самостійно створювати їх.</p> <p>Виховання бажання брати участь у виготовленні естетично оформлених математичних посібників</p>

<p>❖ Психосоціальний розвиток.</p> <p>Можливі форми роботи:</p> <p>бесіда «Ширшає коло друзів», ігри-діалоги «Перша зустріч», «Знайомство», «Найкращі ігри та вправи «Слухай і виконуй», «Дивись – не помились», психологічні етюди «Дружна допомога», «Здрастуй, школо!», психогімнастика «Сонячний настрій», «Перший дзвінок», мімічна, пальчикова, артикуляційна, дихальна гімнастика, вирішення проблемних ситуацій, піснова, ігрова, кіндер-сюрприз, анімаційна, кольоро-, імаго-, фото-, відео-, лялько-, драма-, казко-, маско-терапія, обмін продуктами шкідливими», дидактична гра «Для чого нам язик?», «Впізнай на смак», робота з піктограмами «Які люди тобі подобаються?», практична вправа «Я та інші»</p>	<ul style="list-style-type: none"> • <i>відрізняє себе від інших, усвідомлюючи свою індивідуальність і значущість (з допомогою педагога);</i> • <i>впізнає своїх вчителів, однокласників, медичну сестру, знає їх функціональні обов'язки, запам'ятовує імена (імена та по батькові), при потребі використовує їх;</i> • <i>розуміє відмінності між перебуванням у родинному колі та шкільному колективі;</i> • <i>знає:</i> <ul style="list-style-type: none"> – <i>місцезаходження приміщень школи (клас, туалет, їдальня, спортивна зала, медичний кабінет, кабінет музики, гардероб) та їх призначення;</i> – <i>своє постійне місце в класі;</i> • <i>орієнтується в приміщенні школи, класу, на своєму робочому місці (за допомогою педагога, а згодом самостійно);</i> • <i>запам'ятовує назви шкільного приладдя, його призначення та способи використання (з незначною допомогою педагога);</i> • <i>вміє підтримувати порядок як на робочому місці, так і в портфелі;</i> • <i>слухає, чує, розуміє та виконує вербальні і невербальні інструкції педагога, за потреби користується мовленням;</i> • <i>відчуває задоволення від добре виконаної роботи;</i> • <i>говорить про себе, вживаючи займенник у першій особі однини, правильно узгоджує його з дієсловами минулого часу у роді та числі (я підійшов, я підійшла) (з незначною допомогою педагога);</i> • <i>вміє ввічливо звернутися за допомогою до дорослого чи ровесника, використовуючи форму кличного відмінка (Петрику, Оленко, Миколо Володимировичу, Тетяно Василівно) (з незначною допомогою педагога);</i> • <i>під час розмови з ровесниками та дорослими поводить себе коректно, не використовує слів-паразитів, емоболів, по можливості уникає зайвих жестів, користується адекватною мімікою;</i> • <i>прагне до розуміння зверненого мовлення педагогів, однокласників, уміє адекватно реагувати на помилки в мовленні учнів (з опорою на зразок);</i> • <i>уміє помічати недоліки власного мовлення та намагається виправити їх (під керівництвом педагога);</i> • <i>розуміє межі і дотримується їх у спілкуванні з однокласниками та дорослими;</i> • <i>прислухається до правильного мовлення дорослих, слюстерігає за їх манерами і стилем поведінки, використовуючи це як еталони для наслідування;</i> • <i>засвоює та виконує правила поведінки (під керівництвом педагога);</i> 	<p>Засвоєння вмінь самостійно входити в нові умови життя та орієнтуватися у них.</p> <p>Формування вмінь адаптуватися до життя у нових соціальних умовах та адекватно емоційно реагувати на нове середовище.</p> <p>Формування уявлень та практичних навичок встановлення меж у спілкуванні з однокласниками та дорослими.</p> <p>Формування уміння звертати увагу на свою індивідуальність, зовнішню несхожість інших людей</p> <p>Формування бажання та вміння вербально спілкуватися з ровесниками та дорослими, дотримуючись етичних норм, використовуючи фонетично, лексично та граматично правильне зв'язне мовлення.</p> <p>Формування вміння вживати форму кличного відмінка іменників однини.</p> <p>Формування навичок запам'ятовування та відтворення доступного у фонетичному, лексичному та граматичному плані мовленнєвого матеріалу.</p> <p>Формування вміння роботи адекватний вибір при вирішенні проблемних ситуацій.</p> <p>Вироблення вміння описувати свої відчуття, переживання, емоційний стан.</p> <p>Удосконалення вміння стримувати свою агресивність, визнавати чесноти інших, виходити з конфліктних ситуацій, поступатися, виявляти гнучкість, послідовність.</p>
--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> – в класі під час уроків і перерв, в роздягальні; – під час психодіагностичної, навчально-виховної, корекційно-розвивальної, творчої роботи з піском; ● в шкільній їдальні; – <i>знає і виконує</i> правила культури харчування; – <i>розрізняє</i> на смак запропоновані страви, <i>запам'ятовує</i> їх назви, по можливості <i>називає</i> їх; – <i>приймає</i> посильну участь у сервіруванні столів; ● <i>помічає</i> виникли утруднення однокласника (-ці), допомагає йому (їй); ● <i>відчуває</i> та <i>намагається контролювати</i> свій емоційний стан (з незначною допомогою педагога); ● <i>розрізняє</i> лексичне значення слів (з опорою на наочність, з допомогою педагога): – іменник (стіл – парта, ранець – рюкзак, дошка – стенд, зошит – щоденник – підручник, ручка – олівець – пензлик – фломастер); – відносних прикметників (спортивна – шкільна (форма)); ● спільно з однокласниками <i>запам'ятовує</i> і по можливості <i>декламує</i> речівки, слова пісень, емоційно позитивно <i>відгукується</i> на них (з допомогою педагога); ● <i>розрізняє</i> та по можливості <i>вживає</i> (з опорою на наочність, за наслідуванням, спряжено за педагогом, іншими учнями, відображено, послідовно промовляння; промовляння, акцентоване на важких для вимови дитиною звуках): – антонімічні пари іменників (зустріч – прощання, початок – кінець, учень – учениця, урок – перерва), прикметників (охайний – брудний, зосереджений – неуважний), числівників (один – багато), дієслів (зустрічатися – прощатися, починається – закінчується), прислівників (разом – поодиноці); – синонімічні пари іменників (зустріч – знайомство, учень (-иця) – школяр (-ка), відносних прикметників (шкільне – навчальне (приладдя), дієслів (вчитися – навчатися); ● <i>намагається</i> фонетично правильно <i>промовляти</i> слова (з опорою на наочність, спряжено, відображено за педагогом, з використанням індивідуального дзеркала для контролю артикуляції) 	<p>Засвоєння смислового багатства слів за рахунок оволодіння різними типами лексичних значень та матеріалі імпресивного та експресивного мовлення, їх диференціація.</p> <p>Підтримання високої емоційно забарвленої самооцінки.</p> <p>Подолання проявів невпевненості та сором'язливості.</p> <p>Розвиток основних форм мислення у вигляді формування понять «дружба», «наш клас», «ми – однокласники».</p> <p>Розвиток мисленнєвої операції узагальнення на основі видородового поняття «шкільне приладдя».</p> <p>Розвиток розуміння різних типів смислових зв'язків між словами (ситуативних, синтагматичних, парадигматичних).</p> <p>Розвиток внутрішньоособистісного, міжособистісного, вербального інтелекту.</p> <p>Розвиток елементарних навчоч діалогічного зв'язного мовлення.</p> <p>Розвиток поточного контролю за своєю поведінкою.</p> <p>Виховання поважливого ставлення до оточуючих</p> <p>Виховання бажання знайомитися з ровесниками та спілкуватися з ними; навчоч культури спілкування, у т. ч з дітьми з особливими освітніми потребами; одержувати схвалення від дорослих</p>
<i>Узагальнення (1 год.)</i>		

<p>❖ Емоційно-вольовий та ціннісно-смісловий розвиток.</p> <p>Можливі форми роботи: бесіда «Світлофор Моргайко», дидактичні ігри та вправи «Трік-трак, чи це так?», «Я почну, а ти продовжуй», психологічні етюди «Я – пішохід», «Я – дерево», «Я – квітка», психогімнастика «Добре – погано», мімічна, артикуляційна, розумова гімнастика коригуюча гімнастика для очей; вирішення проблемних ситуацій; мультимедійні засоби, піскова, ігрова, кіндер-сюрприз-, нейрокінезіо-, анімаційна, кольоро-, імаго-, фото-, відео-, лялько-, драма-, казко-, маско-, музико-, ізо-терапія; психогімнастика «У кімнаті сміху»; д/г «Бука зазубилась»; індивідуальні вправи «Складанки чистомовок»; дослідницька діяльність</p>	<ul style="list-style-type: none"> ● <i>розуміє</i> послідовність розвитку рослин (насінника – паросток – стебло – квітка – плід), птахів (яйце – курча – півень), комах (яєчко – гусінь – лялечка – метелик), людей (немовля – малюк – дошкільник – школяр – юнак – чоловік – дідусь); ● поступово <i>починає усвідомлювати</i> себе школярем, ототожнюючи з іншими учнями (під керівництвом педагога); ● <i>проявляє інтерес</i> до навчальної та інших видів діяльності; ● <i>починає розуміти</i> цінність здоров'я, знань, книг у житті людини; ● <i>цінує</i> працю людей і продукти їх діяльності, <i>розуміє</i>, що кожен предмет створений руками людини, її працею та розумом; ● бережливо <i>ставиться до</i>: <ul style="list-style-type: none"> – хліба, <i>знає</i> ціну кожного шматочка; – природи, <i>бачить</i> її красу, <i>розуміє</i> цінність; – шкільного обладнання; ● <i>слідкує</i> за охайністю одягу та взуття, за необхідності самостійно <i>ліквідує</i> безлад у ньому без нагадування дорослих; ● <i>розрізняє</i> професії, <i>утворює</i> дієслово від іменників-назв професій (лікар – лікувати, вихователь – виховувати, столяр – столярувати); ● <i>з повагою ставиться</i> до педагога, <i>уважно слухає</i> його пояснення та розповіді, <i>відповідає</i> до педагога, <i>уважно слухає</i> його пояснення ● старанно <i>працює</i> на уроці, <i>розуміє</i> та <i>запам'ятовує</i> пояснення педагога; ● <i>прагне</i>: <ul style="list-style-type: none"> – до формування позитивних рис характеру; – допомагати дорослим у домашніх справах, виконуючи посильні трудові доручення; – прийти на допомогу ровеснику у скрутних для нього навчально-побутових ситуаціях як на практично-операційному, так і на вербальному рівні (порада, спряжене мовлення); ● <i>уміє</i> адекватно <i>оцінювати</i> події, вчинки ровесників і свої власні (з допомогою педагога та самостійно); ● <i>знає</i> правила безпечної поведінки у школі, класі, на вулиці, вдома, <i>дотримується</i> їх; ● <i>розуміє</i> значення морально-етичних норм, <i>запам'ятовує</i> і <i>виконує</i> їх; ● <i>розуміє</i> та <i>виконує</i> правила міжособистісного спілкування (дівчинка – дівчинка, хлопчик – хлопчик, дівчинка – хлопчик); ● із задоволенням <i>приймає участь</i> у колективних іграх з мовленнєвими завданнями (під керівництвом педагога); ● <i>диференціює</i> емоційні стани як дорослих, так і ровесників, по можливості <i>називає</i> їх (радісний, захоплений, сумний, спокійний, розсерджений тощо) (з допомогою педагога); 	<p>Формування навичок мотивації до навчання.</p> <p>Формування емоційного усвідомлення себе як частини оточуючого світу.</p> <p>Формування дії морально-етичного оцінювання шляхом розмежування позитивних і негативних проявів у різних видах діяльності.</p> <p>Формування елементарних ціннісних орієнтацій, еталонних уявлень.</p> <p>Формування фонематичного сприймання на перцептивному рівні.</p> <p>Формування семантичних полів лексем на позначення етапів розвитку рослин, комах, птахів, людей.</p> <p>Формування лексико-семантичних мовних явищ паронімії, антонімії, синонімії на матеріалі самостійних частин мови.</p> <p>Вироблення адекватного особистісного, емоційно позитивного ставлення до себе та оточуючого світу.</p> <p>Вправляння у практичній класифікації слів за семантичними ознаками.</p> <p>Вироблення розуміння образних порівняльних зворотів на позначення зовнішніх і внутрішніх характеристик людини.</p> <p>Активізація гальмівних процесів.</p> <p>Вироблення вміння стримувати себе, свої почуття, безпосередні ситуативні бажання.</p> <p>Перенос засвоєних значень лексем на нові аналогічні ситуації.</p> <p>Попередження фонемо-графічних помилок.</p>
--	--	--

ПОШУКИ Й ЕКСПЕРИМЕНТИ

	<ul style="list-style-type: none"> • <i>вміє</i> відтворювати за зразком педагога певний емоційний стан, використовуючи для контролю індивідуальне дзеркальце; • <i>вміє сприймати, диференціювати, виражати</i> емоційні переживання шляхом міміки, пантоміміки, жестів та використовуючи характерологічні вербальні засоби (з допомогою педагога); • <i>вміє помічати</i> у рисах характеру та вчинках однокурсників і своїх власних як позитивні, так і негативні прояви (з допомогою педагога); • <i>прогнозує</i> позитивний емоційний стан напередодні цікавого заходу (концерт, свято) (з допомогою педагога); • <i>розуміє</i> образні порівняльні звороти на позначення зовнішніх і внутрішніх характеристик людини (усміхнений як сонечко, лагідний як мамині руки, злий як собака, хитрий як лисиця, брудний як порося); • <i>розрізняє</i> та по можливості <i>живає</i> (з опорою на наочність, за наслідуванням, спряжено, відображено за педагогом, іншими учнями, послідовно промовляючи слів; промовляючи, акцентоване на важких для вимови дитиною звуках): <ul style="list-style-type: none"> — слова-пароніми (сум – шум, сум – сім, сум – сам – сом; плач – плащ, сміх – сніг, крик – крок; жаліти – жалити); — антонімічні пари іменників (дівчинка – хлопчик, радість – сум, доброта – злість), якісних прикметників (радісний – сумний, добрий – злий, гарний – поганий, працелюбний – ледачий), дієслів (радіти – сумувати, плакати – радіти, ображати – жаліти), прислівників (добре – погано, весело – сумно, правильно – неправильно, пізно – рано); — синонімічні пари якісних прикметників (веселий – радісний, лагідний – ласкавий, хорошиий – сонячний (настрій), хорошиий – вдалий (день), уважний – зосереджений (учень), дієслів (сумувати – журитися, радіти – веселитися); • <i>намагається</i> фонетично правильно промовляти слова (з опорою на наочність, спряжено, відображено за педагогом, з використанням індивідуального дзеркальця для контролю артикуляції) 	<p>Зниження психоемоційного напруження. Розвиток емоційно-образної пам'яті на основі безпосереднього сприймання предметів і явищ оточуючої дійсності. Розвиток внутрішньо-, міжособистісного, вербального інтелекту. Виховання дії смислоутворення шляхом вироблення інтересу та мотивації до навчальної діяльності. Виховання гордості до звання «школяр». Виховання поваги до педагога, праці людей різних професій. Виховання бажання допомагати дорослим, виконуючи посильні трудові доручення.</p>
<p>Узагальнення (1 год.)</p> <p>Далі буде</p>		